

**CONTRIBUȚIA LOCUITORILOR DIN CRĂCIUNELU DE JOS
(JUD. ALBA)
PENTRU AJUTORAREA ROMÂNILOR AFLAȚI SUB OCUPAȚIE
MAGHIARĂ ÎN 1919**

Vasile Mărculeț
Ioan Mărculeț

Unirea Transilvaniei cu România, proclamată la 1 Decembrie 1918 la Alba Iulia, a determinat o puternică efervescență națională în rândul tuturor locuitorilor români ai provinciei. Pe plan extern, actul de la Alba Iulia, recunoscut de Puterile Aliate, a fost puternic contestat de Republica Ungară a Sfaturilor.

Ocupația maghiară și abuzurile antiromânești. În condițiile confuze de la sfârșitul anului 1918, generate de retragerea trupelor germane, pe de-o parte, și oprirea ofensivei armatei române în Transilvania, pe de altă parte, Republica Ungară a Sfaturilor au ocupat prin forță armată întinse regiuni situate în vestul provinciei, aflate la răsărit de linia de demarcație stabilită de Aliați. „*Recâștigarea Ardealului este acum obiectivul principal al eforturilor lor*”, consemnează Constantin Kirițescu¹.

Regimul de ocupație maghiar a avut un pronunțat și violent caracter antiromânesc. El a supus populația românească unor abuzuri greu de imaginat. În perioada ocupației maghiare, „*teroarea asupra populației române s-a extins și a îmbrăcat forme din cele mai grave: locuitori pașnici, chiar femei și copii, erau prinși și împușcați fără judecată, fără motiv, numai pentru că erau români. [...]. Tot așa, intelectuali și ofițeri români erau arestați, și supuși la cele mai sălbate torturi într-o tentativă de intimidare mergând până la asasinatul politic*”². În „*lunile de groază de la sfârșitul anului 1918 și începutul lui 1919*”, scrie Constantin Kirițescu,

¹ C. Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României 1916-1919*, vol. II, București, 1989, p. 417.

² D. Preda, V. Alexandrescu, C. Prodan, *În apărarea României Mari. Campania armatei române din 1918-1919*, București, 1994, p. 162.

respectiv din noiembrie 1918 și până în aprilie 1919, „*au loc ececuții în masă însoțite deseori de cele mai sălbatice maltratări sau cele mai îngrozitoare torturi*”³. Greu încercați au fost îndeosebi românii din „*cele trei județe martire: Caraș-Severin, Arad și Bihor*”⁴.

Așa cum relevă, fără dubii faptele, prigoana antiromânească din zolele de ocupație maghiară a avut un caracter organizat și orchestrat de autoritățile maghiare. În multe cazuri scopul sau a fost acela de a distruge documentele legate de actul de la 1 Decembrie 1918. „*Semnificativ pentru direcția imprimată propagandei antiromânești – ceea ce evidențiază și faptul că ea avea în multe cazuri un caracter organizat – perchezițiile efectuate de trupele sau gărzile maghiare la sediile instituțiilor românești sau la casele fruntașilor români erau însoțite de confiscarea și distrugerea documentelor acestora. Din această cauză, multe din dosarele evenimentelor legate de Marea unirie au disprut*”⁵.

Atrocitățile la care era supusă de autoritățile de ocupație au provocat în numeroase cazuri o dezrădăcinare a populației românești, mulți locuitori fiind obligați, în disperare de cauză, să-și abandoneze căminele. „*Disperarea cuprindea treptat mase tot mai numeroase, mai ales după oprirea înaitării trupelor române, în vreme ce refugierea locuitorilor săteni în păduri devenea un fenomen caracteristic*”⁶.

În aceste momente dificile, solidaritatea românilor din Transilvania avea să se mai fete cu pregnanță. Pentru a veni în sprijinul fraților lor năpăstuiți de ocupanții unguri, locuitorii din restul provinciei au recurs la diferite modalități de ajutorare a lor, precum realizarea unor donații de bunuri și alimente sau strângerea de fonduri. Presa vremii, îndeosebi, înregistrează numeroase acte de acest fel.

³ C. Kirițescu, *op. cit.*, p. 417.

⁴ *Ibidem*.

⁵ D. Preda, V. Alexandrescu, C. Prodan, *op. cit.*, p. 163.

⁶ *Ibidem*.

Contribuția locuitorilor din Crăciunelu de Jos, județul Alba. O asemenea acțiune de susținere a locuitorilor români aflați sub ocupație maghară i-a avut ca protagoniști pe sătenii Crăciunelu de Jos, în primul rând pe femeile din localitate. Referitor la aceste demersuri, într-un articol intitulat *Pentru cei năpăstuiți*, publicat în ziarul blăjan *Unirea Poporului*, nr. 89 de joi, 1 mai 1919, Poporal nr. 14, se preciza că „mai întâi s-a prezentat la redacția noastră dl. Nicolae Mărculețiu, teolog absolvent din Crăciunelul de Jos, aducând frumoasa sumă de peste o mie de coroane în folosul bieților năpăstuiți”⁷. Urmează apoi un scurt, dar elocvent elogiu adus locuitorilor satului, cu aprecieri speciale pentru femeile, care au realizat donația respectivă. „Crăciunenii – scrie în articol – au fost totdeauna oameni bravi și vredenici, iar acum vedem că soțiile olr încă sunt românce brave, de care pot fi cu adevarat mândri, precum mândri suntem și noi de fapta lor”⁸.

Articolul se încheie cu înregistrarea nominală a tuturor donatorilor și donatoarelor și a sumei donate. Conform informațiilor transmise de autorul arcolului, donația făcută de 176 de locuitori a fost următoarea: o persoană – 40 de coroane; o persoană – 30 de coroane; o persoană – 23 de coroane; 10 persoane – câte 20 de coroane; o perosoană – 14 coroane; 42 de persoane – câte 10 coroane; trei persoane – câte 8 coroane; 10 persoane – câte 6 coroane; opt persoane – câte 5 coroane; 28 de persoane – câte 4 coroane; 14 persoane – câte 3 coroane; o persoană – 2 coroane și 40 de filleri; 33 de persoane – câte 2 coroane; patru persoane – câte o coroană. Suma totală s-a ridicat la 1177 coroane și 40 de filleri⁹. (vezi **tabelul 1**).

⁷ *Unirea Poporului*, XXIX, nr. 89, 1 mai 1919, poporal nr. 14, p. 5.

⁸ *Ibidem*.

⁹ *Ibidem*.

Tabelul 1: Contribuția locuitorilor din Crăciunelu de Jos

Nr. crt.	Nume donator	Sumă (coroane)	Nr. crt.	Nume donator	Sumă (coroane)
1	Pop Silvia	40	89	Maier Anica	5
2	Ganga Maria	30	90	Mărginean Istina	5
3	Iuga Mărioara	23	91	Comșa Maria	5
4	Lațiu Maria	20	92	Ștefu Maria	5
5	Mangesius Maria	20	93	Pascu Aurelia	5
6	Ciufudeanu Ioan Mihai	20	94	Bărbuleț Istina	5
7	Mărgineanu Ana	20	95	Rațiu Maria	5
8	Mărginean Istina	20	96	Rațiu Carolina	5
9	Mărculețiu Maria	20	97	Bărbuleț George	4
10	Cerghizan Carolina	20	98	Ganga Efrim	4
11	Bărbat Veronica	20	99	Cristea Anica	4
12	Pascu Anica	20	100	Popa Maria	4
3	Mărginean Sogia	20	101	Maier Anisie	4
14	Mărginean Istina	14	102	Lupea Elena	4
15	Mărginean Maria	10	103	Baba Carolina	4
16	Roșa Axente	10	104	Oltean Anica	4
17	Pascu Anica	10	105	Dămian Paraschiva	4
18	Cristea Maria	10	106	Zehan Istina	4
19	Pascu Iova	10	107	Zehan Onica	4
20	Poanta Susana	10	108	Mărginean Ana	4
21	Roșa Maria	10	109	Iuga Iovuța	4
22	Mărginean Carolina	10	110	Zehan Istina	4
23	Mărculeț Istina	10	111	Mărginean Anica	4
24	Mărculeț Maria	10	112	Ganga Veronica	4
25	Poanta Anghilină	10	113	Ganga Victoria	4
26	Roșa Maria	10	114	Mihu Maria	4
27	Șarlea Maria	10	115	Poanta Istina	4
28	Comșa Veronica	10	116	Lăcătuș Maria	4
29	Comșa Maria	10	117	Cristea Armeana	4
30	Pop Iova	10	118	Cristea Maria	4
31	Ionașiu Maria	10	119	Mărginean Lina	4
32	Comșa Maria	10	120	Ganga Istina	4
33	Comșa Ana	10	121	Mărginean Maria	4
34	Bărbuleț Lucreția	10	122	Mărculeț Marița	4
35	Oltean Carolina	10	123	Sârbu Anisie	4
36	Cristea Maria	10	124	Sârbu Floare	4
37	Iuga Carolina	10	125	Cristea Paraschiva	3
38	Petrifălean Anica	10	126	Mărculeț Titiana	3
39	Goța Ana	10	127	Dămian Sofia	3
40	Mărculețiu Maria	10	128	Comșa Anica	3
41	Coman Anisie	10	129	Turc Susana	3
42	Rațiu Istina	10	130	Coman Ana	3
43	Comșa Armeana	10	131	Baltă Ioana	3

44	Comșa Susana	10	132	Borcia Cătălina	3
45	Marica Istina	10	133	Borcia Sofia	3
46	Maier Maria	10	134	Mărginean Ioana	3
47	Opriș Maria	10	135	Cristea Maria	3
48	Gligor Mihali	10	136	Baba Rozica	3
49	Bărbuleț Anica	10	137	Lăcătuș Maria	3
50	Bărbuleț Anica	10	138	Pascu Istina	3
51	Moșneag Istina	10	139	Zehan Sofia	2 cor. 40 fil.
52	Mărculețiu Anisie	10	140	Cristea Maria	2
53	Pop Maria	10	141	Bărbuleț Maria	2
54	Gligorescu Ioana	10	142	Bărbuleț Anisie	2
55	Borcia Maria Fira	10	143	Maier George	2
56	Comșa Rozica	10	144	Popa Ioan	2
57	Roșa Anica	8	145	Goța Ioan	2
58	Goța Carolina	8	146	Baba Istina	2
59	Baba Ioana	8	147	Baba Floare	2
60	Mihu Victoria	6	148	Iuga Sofia	2
61	Roșa Carolina	6	149	Iuga Armeana	2
62	Mărculeț Floare	6	150	Mărginean Maria	2
63	Comșa Ana	6	151	Maier Rafila	2
64	Comșa Maria	6	152	Mărculeț Ana	2
65	Goța Maria	6	153	Zehan Sofia	2
66	Comșa Maria	6	154	Zehan Carolina	2
67	Beldean Elena	6	155	Cristea-Ieronim Maria	2
68	Tomi Sunzueana	6	156	Cristea Ana	2
69	Comșa Ana	6	157	Oltenia Istina	2
70	Cristea Iovuța	5	158	Maier Lina	2
71	Bărbuleț Maria	5	159	Vestemean Istina	2
72	Bonțida Sofia	5	160	Domșa Ioan	2
73	Popa Maria	5	161	Daniil Inocențiu	2
74	Popa Iulica	5	162	Maier Carolina	2
75	Borcia Maria	5	163	Lăcătuș Geotgina	2
76	Bărbuleț Sava	5	164	Lăcătuș Saveta	2
77	Comșa Sofia	5	165	Iacob Alexandru	2
78	Comșa Susana	5	166	Lăcătuș Elisabeta	2
79	Costea Elena	5	167	Lăcătuș Ștefania	2
80	Bucur Valelia	5	168	Cristea Maria	2
81	Bucur Susana	5	169	Radu Todorica	2
82	Mărculeț Vasile	5	170	Săbău Ștefan	2
83	Roșa Nicolae	5	171	Comșa Saveta	2
84	Coman Istina	5	172	Ganga Sava	2
85	Comșa Maria	5	173	Cristea Istina	1
86	Dobârtă Carolina	5	174	Ștefu Maria	1
87	Cristea Maria	5	175	Radu Similia	1
88	Cristea Istina	5	176	Mărginean Carolina	1
TOTAL SUMĂ				1177 coroane 40 filleri	

Ultima informație din articol se referă la mecanismul de trimitere a banilor destinatarilor lor. Conform acesteia, banii strânși „s-au trimis la locul cuvenit, prin banca Patria din Blaj”¹⁰.

**The contribution of the inhabitants of Craciunelu de Jos (Alba County) to support the
Romanians found under the Hungarian domination in 1919
(Summary)**

In 1918-1919 Hungary occupies vast territories in Western Transylvania. Romanian ethnic inhabitants from the occupied regions were subjected to a regime of terror. In their help the inhabitants from the village Craciunelu de Jos (Alba County) raised the sum of 1177 crowns and 40 fillers.

Key words: Crăciunelu de Jos, Transylvania, Hungary, donation, crowns.

Cuvinte Cheie: Crăciunelul de jos, Transilvania, Ungaria, donație, coroane.

¹⁰ *Ibidem*.

UNIREA POPORULUI

Pag. 5.

Pentru năpăstuiți.

— Colecta femeilor din Crăciunelul de jos. —

Am scris în numărul 9 al gazetei noastre despre hotărârea femeilor române din Sibiu, care au început o colecție de bani pentru frații noștri năpăstuiți de unguri dincolo de linia demarcațională. Și am îndemnat călduros pe femeile satelor noastre să asculte și dăsele glasul celor năpăstuiți, și să adune daruri pentru asigurarea sorții lor triste. Glasul femeilor din Sibiu și al nostru a fost ascultat. Și iată, ne crește inima de căldură văzând că femeile noastre de pe sate înțeleg vânal alior și dau cu dragă inimă pentru sarmarii frați, alungați dela vetele lor subite.

Mai întâi s'a înfățișat la Redacția noastră dl. *Nicolae Mărculețu*, teolog absolvent din *Crăciunelul de Jos*, aducând frumoasa sumă de *peste o mie* de coroane în folosul bieților năpăstuiți. Crăciunelii au fost totdeauna oameni buni și vrednici, iar acum vedem, că soțiile lor înă sunt românce brave, de cari pot fi cu adevărat mândri, precum mândri suntem și noi de fapta lor.

Iată colecta vrednicilor femei:

Sofia Pop 40 cor.; Maria George I. Alex. 30 cor.; Doina Măloara Iuga 25 cor.; Dna Maria Iuga, Maria Mănginean, dl. Ioan Mihai Cufudeanu, Ana Mănginean I. Ionuț, Iuliana Mănginean, Maria Mărculețu, Carolina Carghizan, Veronica Bortat, Anica Pascu I. Vas, Sofia Mănginean, câte 20 cor.; Iuliana Mănginean I. Alex. 14 cor.; Maria Mănginean I. Ion, Maria Roja I. Axente, Anica Pascu I. Sionon, Maria Cristea I. Nic, Iova Pascu, Susana Ponta, Maria Roja I. Vas, Carolina Mănginean I. Vas, Iuliana Mărculeț I. Trifan, Maria Mărculeț I. Vas, Anghelina Poanta, Maria Roja I. Nic, Maria Șarica, Veronica Compa I. Ieronim, Maria Compa I. Vas, Iova Pop, Maria Ionășiu, Maria Compa I. Micu, Ana Compa I. Ion, Lucreția Bărbuleț, Carolina Oltean, Maria Cristea I. Ierusalim, Carolina Iuga I. A. Iulian, Anica Petrilișanu, Ana Goja I. Nicodim, Maria Mărculețu I. A. I. Anisie Coman, Iuliana Rapu, Armeana Compa, Susana Compa I. Gi, Iuliana, Maria,

Maria Maier I. Ion, Maria Oprig, Mihail Gligor, Anica Bărbuleț I. Ion, Anica Bărbuleț I. Alex, Iuliana Măneag, Anisie Mărculețu, Maria Pop I. Ion, Ioana Gligorescu, Fira Maria Borcea, Rozica Compa I. Ion, câte 10 cor.; Anica Roja I. Onu, Carolina Goja, Ioana Baba, câte 8 cor.; Victoria Mihai, Carolina Roja I. George, Floare Mărculeț I. Ion, Ana Compa I. Gi, Maria Compa I. Teodor, Maria Goja, Maria Compa I. Ion, Elena Beldean, Senzuana Tomi, Ana Compa, câte 6 cor.; Iovita Cristea, Maria Bărbuleț, Sofia Bortat, Maria Popa I. Istenia, Iuliana Popa, Maria Borcea, Sava Bărbuleț, Sofia Compa I. A. I. Susana Compa I. Măneil, Elena Costea, Valeria Babur, Susana Babur, Vasile Mărculețu I. Ion, Nicolae Roja I. Vas, Iuliana Coman, Maria Compa I. Dinu, Carolina Dobârtă, Maria Cristea I. Axente, Iuliana Cristea I. Vas, Anica Maier I. Ion, Iuliana Mănginean I. Petru, Maria Compa I. Nic, Maria Ștefa, Aurelia Pascu, Iuliana Bărbuleț I. Achim, Maria Rapu I. Miron, Carolina Rapu I. Vas, câte 5 cor.; George Bărbuleț I. Ion, Eftrem Ganga I. Vas, Anica Cristea I. Petru, Maria Popa I. Vasiliu, Anisie Maier, Elena Lupu, Carolina Baba I. George, Anica Oltean, Paraschiva Dănilă, Iuliana Zehan I. Dinu, Anica Zehan, Ana Mănginean I. Ion, Iovita Iuga, Iuliana Zehan, Anica Mănginean I. Ion, Veronica Ganga I. A. I. Victoria Ganga I. Eftrem, Maria Mihai, Iuliana Poanta I. Ion, Maria Lăcătuș, Armeana Cristea, Maria Cristea, Lina Mănginean I. Vas, Iuliana Ganga I. Nic, Maria Mănginean I. A. I. Maria Mărculeț, Anisie Șabău, Floare Șabău, câte 4 coroane; Paraschiva Cristea, Titiana Mărculeț, Sofia Dănilă, Anica Compa I. A. I. Susana Turc, Ana Coman I. A. I. Ioana Bortat, Carolina Borcea I. Visente, Sofia Borcea, Ioana Mănginean I. Teodor, Maria Cristea, Rozica Baba, Maria Lăcătuș, Iuliana Pascu, câte 3 cor.; Sofia Zehan I. Dum. 240 bl.; Maria Cristea I. A. I. Maria Bărbuleț, Anisie Bărbuleț, George Maier, Ioan Popa, Ioan Goja, Iuliana Baba I. Teodor, Floare Baba I. Vas, Sofia Iuga I. Nic, Armeana Iuga, Maria Mănginean I. Vas, Rașia Maier, Ana Mărculeț I. Ion, Sofia Zehan, Carolina Zehan I. Iacob, Maria Cristea-Ieronim, Ana Cristea I. Teodor, Iuliana Oltean I. Gligor, Lina Maier I. Alex, Iuliana Vestemanc I. Const, Ioan Domșa, Ioanțiu Dănilă, Carolina Maier, Georgina Lăcătuș, Saveta Lăcătuș, Alexandru Iacob, Eliaș-beta Lăcătuș, Ștefania Lăcătuș, Maria Cristea I. Vas, Toderica Radu, Ștefan Șabău, Saveta Compa, Sava Ganga, câte 2 cor.;

Iuliana Cristea I. Vas, Maria Ștefa, Similia Radu, Carolina Mănginean I. Petru, câte 1 cor. Sumă totală e de 1177 cor. 40 bl.

Bani s'au trimis la locul cuvenit, prin banca „Ratră” din Blaj.

